

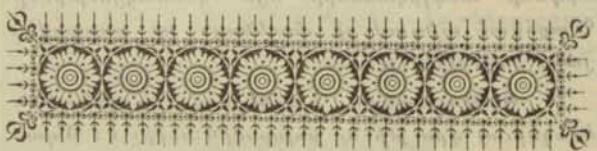
ներքին կեանսօն և ամբողջ գրութեան քաջ ծառաթօթ ներկայացու ցեչներ՝ յաջող ապադայ է խռուտանում:

Աւտարիայում ընդհանուրի կենդանի հետաքրքրութեան առարկայ է դեռ՝ «Դ բաց Հռումից» նշանաբանով սկսուած շարժումը: Սպառուում էր, որ մեջ քանի յաջորդների միահամուռ գարձով կարելի կլինի զօրեղ ապաւորութեան գործել և ընդարձակ ծաւալ տալ գործին: բայց չյոջողեցաւ և ինչպէս երեսում է չի էլ յաջողի: Թէ պէտք բողոքական Գերմանէայի կողմից ամէն կերպ աղդակիցներին խրախուսելու ջանքերը բազմապատճուռ են: որ նոքա թօթափեն Հռումի լուծը բայց միւս կողմից զօրանում են նաև դաւանափոխների լըջութեան գէմ եղած կառկածները, և հաւանականաբար բողոքական եկեղեցին մեծ վաստակ չի ունենայ այստեղ: Այսուամենայնիւ վտանգը մեծ է և վնասոք զդալի Հռումի համար: ուասի կաթոլիկ կղերականութեւնը սառտիկ իրարանցման մէջ է և շբաւականանալով մամուլի քարոզի եկեղեցական այնապէս նեանարկութեւնների միջոցաւ իւր դատը պաշտպաննելու: ամէն ջանք գործ է դնում կառավարութեանն ստիպելու որ սոտիկանական միջոցներ ձեռք առնէ գաւանափոխների գէմ:

Այսպէս ուրեմն որչափ և զօրեղ լինի կաթոլիկութեւնը՝ ամէն աեղ զօրեղ հակառակորդներ ունի և սպառնալից ապագայի հանդէպ է զնում: Հետաքրքիր է առանձնապէս նորա դրութեւնը Հիւսիս Խմբիկայում: Այսեղ պարզ երեւում է, թէ ինչպէս կաթոլիկ եկեղեցին այն գէպօւմ: երբ բողոքականութեան հետ մըցման մէջ է զօրանում է ներգուսաւ, բայց և թէ ինչպէս միաժամանակ ինքնուրին ոգի է սնուցանում, որ վաղ կամ ուշ ընդհարում կարող է յառաջ բերել վատիկանի հեա: Պապը բանագրեց այն ինքնուրին ուղարկութեւնը, որ ամերիկականութեւնը է կոչուում, բայց այդ առթիւ Գերբոն կաթոլիստներին ուղարկ գրութեան մէջ՝ նա այնպիսի տղեղ պատկեր է գծադրում: որ իւրաքանչիւր ամերիկական հակառակութեանը կառավարութեւնը զգեսէ իւր քաղաքական և քաղաքակրթական նպատակներն իրադութելու խնդրում որևէ է խոչընդուի առաջ կանդ առնել, և ինչպէս բուն երկիր, այնպէս և նոր նուանած նահանգների մէջ կաթ. եկեղեցուն ոչ մի զիջում անել արամագեր չ:

Մի խոսքով կաթոլիկութեան հոյակապ շէնք իւրաքանչիւր աեղեց շատ ունի բայց նորա ճարտար վարիչներն արթուն են և անդադար աշ-

խասում են՝ մի կողմից քաղաքական աշխարհի մէջ յաջողութեան գիրք պահպանել, միւս կողմից կորցրածի փոխարէն առաքելութեան նանապարհով նորանոր ժողովութեան գամաթողովից մէջ եւրոպական պետութեւնների շարքում մասնակցութեւն ունենալ՝ անկատար մնաց, որովհետեւ մերջիններն յարգեցին խալական կառավարութեան բաղրամ այդ նկատմամբ: Բայց Լառն ժԳ. հիւանդաւթեւնից ենելուց յետոյ՝ առաջնին անգամ կարգինալների ակտումքին արած հանդիսաւոր ընդունելութեան միջոցին յայանել է, որ նոքը հոգւով մասնակից է և խնդգակից այդ պեղցիցի ձեռնապկանութեան և ցանկանում է ի սրտէ: որ յաջողի այդպիսով սկիզբ գնել արիւնահեղութիւնները վերջացնելու և ազգերի վէճը բնական գորորեամբ լուծելու գաղափարի իրագործման: Բնականաբար ինչպէս միշտ այնպէս և այժմ, նա առանձին մեծ աեղ էր տալիս պատկանա աթոռին այս խաղաղութեան գործի մէջ և մատնացոյց անում այն գերը, որ իւր նա կատարել է շարունակ պատմութեան ընթացքում ըստութեան գէմ գնելով և խաղաղութեւն սփուելով: Ինչ վերաբերում է վերջապէս հոռմէական առաջնորդների սկսեցւոյ առաքելական գործունէութեան՝ նորա յաջողութեւնները աֆրիկական գործունէութեան ամերիկական գաղափարերում, Զինաստանում, ամբողջ արևելքում՝ ակներեն են: բայց կյաջողի արդեօք նորա այդ աեղերում կաթոլիկութեան համար այնպիսի հաստատ արմատներ ձգել, որ ապաւինչ նոցաւ Եթէ մի ժամանակ ուղարկան երկիրները ձեռքից զնան, այդ ապագայի հարց է և խիստ երկրայելի հարց:

ԵԿԵՂԵՑԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՅՅ.

ՀԱԿԱԿՐՈՆԱԿԱՆ եւ ԴԱՒԱՆԱՓՈԽԱԿԱՆ
ԸՆԹԱՐԱՄ ՄԵՐ ՄԵԶ,

Արդիօք շատերին են, որոնք տեսնում են, թէ ինչպէս մնկել է կրօնի նշանակութեւնը մեր ժողովուրի աշքում և որ առոր առելի է ընկնում: մնածնում ենք արդիօք, թէ որ է տանում մեզ այս եւ ի՞նչ ողբալի հե-

տեսանքներ պէտք է յառաջ բերէ: Կըօնն ընկած է կնշանակէ կըօնի քարոզիչները վատ են, անպէտ են, կնշանակէ պէտք է պախարակել, հայոցին նոցա: Մհա այն պատասխանը, որ սովորաբար դրուում է այս լուրջ հարցին: Բայց պատասխանն է այդ միթէ, օգնում է միթէ որեւէ կերպով տիրող վիճակի քարոզմանը: Հարկաւ ոչ: Հոգեւորականն է արդեօք մնաւոր թէ աշխարհականը՝ յամենայն դէպս իրողութիւնը կայ մէջտեղ, եւ էականը մեզ համար այն է ցանկալի՞ իրողութիւնը է դա արդեօք եւ մնար պէտք է նորա մնալուն եւ զարգանալուն նպաստի՞նը, թէ առաջն առնելու վրայ մտածենը, քանի ուշ չէ: Հարկաւո՞ր է մեզ քրիստոնէական կրօնը թէ ոչ քան տարի առաջ այդ մասին խօսք լինել չեր կարու: ազատամիտ մարդիկ քննադատում էին արդի եկեղեցական կեանքը եւ նորա մէջ բազմաթիւ թերութիւններ էին գնուում: ցոյց էին տալիս թերութիւններ ամէն կողմ՝ եւ պախարակում այն նպատակաւ, որ ուղղուին, եւ եկեղեցին կենդանանայ ու կենդանի ազնեցութիւնգործէ: Այոր հանգատմանինները բոլորովն փոփուել են: Թերութիւններ ցոյց են տալիս ոչ թէ ուղղելու համար: այլ որպէս զի սպացցանին, թէ եկեղեցին նորն անպէտք է ու նուացած, եւ այն կըօնը, որ նորա մէջ քարոզում է չի համապատասխանում այժման կեանքի պահանջներին, այլ իբրև մի աւելորդ քեզ ծանրանում է նորա վերայ ուստի եւ կրծութեան միջոցով պէտք է ազատել ժողովրդին այդ քերից: Խնդիրախարէութեանը շփակենք մեր աշքերը: այս հայեացը կայ եւ եթէ դեռ տեսականապէս մի փոքրիկ խումբ լուսաւորեանների մէջ է քարոզուում: գործնականապէս մուտք ունի շատ ընդարձակ շըշմնելում, ժողովրդի ամենաազէտ, աշխարհից հեռու կարծուած խաւերի մէջ եւս: Որոնք ասէք հարց շեն դնում այսօր՝ կայ Շատուած թէ չկայ, ու պատասխանը հետութեամբ գտնելով եզրակացնում: որ ուրեմն պաս պահելն էլ, եկեղեցի զնան էլ, մոմ վառելն ու զանձանակ ծգելլ՝ բոլորն աւելորդ են, որ մեղք ասածդ յիմար խօսք է, եւ ինչ սիրող ուգէ կարող ես անել: Ինչպէս

եղաւ, որ մնար այսպէս շուտ այստեղ հասանք:

Մի ժամանակ, երբ եկեղեցւոյ կարգերը քննադատել սկսեցին՝ զանուեցան խոհեմ մարդիկ, որոնք զգուշացնում էին թէ վերջը վատ կլինի, բայց նոցա ծայնը լսելի չեղաւ, որովհետեւ հակառակորդները նախ այն տպաւորութիւնը չէին ստանում, թէ նորա համոզմունքով են պաշտպանում հնութիւնը, եւ ապա կային քաներ, որ ծածկել կարելի չէր, եւ ծածկելին իրեւ սկզբունք դնելու ամէն քարեփութիւն եւ յառաջադիմութիւնը է համարուէք: Ուստի զգուշացուցիչ ծայներն առելի նպաստեցին, որ քննադատութիւնը կրկնապատիկ եռանդով յառաջ տարուի եւ նորա կողմնակիցների մէջ տուրանայ այն համոզմութիւնը է մի ծշմարիս եւ ուրբ զործ են կատարում՝ կեղծիքի եւ իսաւարի դէմ՝ են կուռում: Այսօր մեր աշքի առաջ է նոցա կոտի արդինքը—եւ աւելի քան անմիջաբարական է այդ արդինքը: Հարկաւ անմոռութիւն կլինէր կարծել, թէ այն ահազին յեղափոխութիւնը: որ տեղի է ունեցել մեր հասարակական կեանքի մէջ՝ մի քանի նեղինակների եւ լրագրական գործիչների շնորհն է: կենցաղական հազար ու մի պայմաններ այստեղ դեր են խաղացել: եւ մի ժողովուրդի կեանքն իւր բազմակողմանի քարոզութեամբ բոլորովմին պարզուած չի լինի, եթէ այդ պայմաններից միայն մի քանիսը ինկատի առնենք: Անուրանալի է այսուամենայնիւ, որ հրապարակախօսութեան միջոցաւ եղած քըննադատութիւնը մեր ժողովուրդի աշքը բաց է արեւ շատ բանի համար, եւ եթէ նորա օգուան այն է միայն, որ Աղամի նման տեսնում է իւր մերկութիւնը, բայց դորանով միմիթարուած եւ նոգեպէս ու բարոյապէս առելի գորեղ չի իրեն բան առաջ այդ չի նշանակում՝ ի հարկէ, թէ պէտք չէր նորա աշքը բանաւ այլ միայն, թէ հարկաւոր զգուշութեամբ չէ կատարուել այդ, եւ կատարողները լսու չեն հասկացել՝ ինչ են անում եւ ինչ նպատակի հասար: իսկ այժմ, երբ նոցա առաջ կանգնած է մերկ մարդը՝ փոխանակ մտածելու վերջապէս, թէ ինչպէս ծածկեն նորա մերկութիւնը, ջանք են գործ

զնում համոզելու, որ ամեննելին վեստ չէ մերկ լինելը եւ նա ոչ ամաշելու եւ ոչ Աստղաց թագնուելու կարիք ունի, որովհետեւ այդ կարիքն էլ կեղծաւոր մարդիկ են հասքել որշափ մերկ այնշափ բնական, այնշափ ազատ եւ այնշափ լաւ:

Իրան չէ միթէ, որ շատերն այժմ պատկան են դաստոմ մեզանում եւ երբ մէկը համարձակուում է հակառակն ուսուցանել կեղծաւոր, խուարամիտ անուանելով քերանը փակում են: Հարկաւ եթէ սարդյական կեանուքի մէջ յառաջ եկած տիտոր երեւոյթները ցոյց տաս՝ ոչ որ զայտէ չի խաստավանի, թէ հակակրօնական հայեացըների արդիւնք են նորա, այսպիսի հայեացըների պաշտպանելով միշտ աշխատել են ցոյց տալ որ կրօնի և սարդյականութեան մէջ ոչ մի կապ չկայ, որպէս զի մարդոց սարդյական զգացումը նույա քարոզութեան դէմ չոտորէ: Ցոյց ի՞նչ է ցոյց տալիս իրուղաթիւնը ինչպէս է այն ամենաքարարավալիքնուու հասարակութիւնների սարդյական վիճակը որոնց վերայ քրիստոնէական կրօնը այլ եւս ազգեցութիւն չի արծու: — Մակայն մեր ժամանակի մարդիկ կենդանի իրավութիւնները համար աշք չունին, այլ տրամաբանական փաստերով են խոռութեան մենք ենս այդ իրուղութիւնները թուզած պէտք է հարցնենք՝ արդեօք ի՞նչ փաստերով այն եղանացութեան եկանք, թէ սրբառնէական կրօնը, որ զաքերով կեանք է առեւ մեր ժողովրդին, զորկ է այժմ կեանքից, անհիմ ու նացած: արդեօք նորա դէմ կոստները ծանօթ են նորան ի մօտոյ ուսուցնասիրները են ոչչի ուշով նորա աւետարանական հիմնութերը եւ եկեղեցական կեանքի մէջ կառարած դիրք: Հարկաւ ոչ: Ո՞ւմ չէ յայտնի: թէ ինչպիսի գարնորդի լի ոգիստութիւն է տիրում քրիստոնէական կրօնի նկատմամբ մեր հասարակութեան բոլոր դասերի մէջ անխափը: Հայ երիտասարդ սերունդի ամենասուար մասի վերայ ոչ ընասնիքը որ եւ կրօնական ազնեցութիւն է ունենամ: ոչ զրադրը եւ ոչ շրջապատող կեանքը: Շատերն անցնում են կրթութեան տվյալ ասաբաններով եւ համոզարան են աւագումք առանց տարրական գաղտփար անզամ ստանալու

իրենց կրօնի մասին և մայն կողմանի զիտութիւնների ու զրբերի միջոցաւ լած լինելով, որ սրբառնէական եկեղեցին միջին դարերում բռնացել է աշխարհի վերայ, բռնաբարել է մարդոց խիղճը, լուսաւորութեան գործը խանգարել եւ հազարաւոր անմեղների կիսանույն այրել է: Եւ ահա զալիս են ու նատած ելած ցարողում ամէն տեղ, թէ պէտք է քանզիւ այդ եկեղեցին, որ արգելը է յառաջադիմութեան եւ միջեռանդութեան ոզի սրուցանող: Ըստունենք կրօնին, թէ բոլոր մեղքն այսուուղ հոգեւորականութեանն է, որ կրօնի կանոնաւոր ուսուցման մասին հոգ չէ տարել: որպէս զի այդ երկարաբղները ըքիստնէան քուն ըմբռնէին եւ ճշմարիտ աւետարանը խեղաթիւրածից՝ Քըրուսոսի խեկական եկեղեցին հոգմէական ամեգիրական քաղաքականութեան ատեղծուածից գանազանել սովորէին: Բայց չէ որ այդ բարձրագույն կրթութիւն սուսած մարդիկ պէտք է համարակային զնէ, թէ չիմացած բանի մասին դատելն անտեղութիւն է, եւ մի ժողովրդից խլեւնորա սրբութիւնները, առանց նախօօրք ըննած եւ հետագուած լինելու, թէ ի՞նչ տեղ են բռնում նորա կեանքի մէջ անփրատ գործ:

Այս անփրաւութիւնն ահա մի քանի տառնեակ տարի է որ անգլուակցօրէն զործ է զբրուում մեզանում: Վերջին ժամանակներու մանաւանդ աւելի եռանդով եւ աւելի ընդարձակ չափով: Կարող ենք հաւատացնել: որ ի նկատի չունենք այսանդ այս եւ այն իմրի կամ՝ կուռակցութեան պատկանողներին, այլ առնում ենք մեր կրթուած դասն ընդհանրապէս՝ համոզած լինելով, որ յաճախ մեզաւում ամենախիստ պահպանողական համարած մարդիկ անզամ թոյլ են տալիս իւնենց խօսքեր եւ զորձեր: որոնք ահազնն զայթակրութիւնն աւատան պատճառ են վնասում եւ մըստիքի մնծ շիտութիւն յառաջ սերում իրենց շրջապատուների մէջ: Ի՞նչ է ասուց աւետարան այդպիսիներին, որ եթէ զա մասնաւ կանանես որ կեանքի մէջ շատ ննիքներ կան որ սուսած զիտութեան համար անկուծնելք, որտեղից է զալիս կեանքը և որը է զնում ի՞նչ է եւ ի՞նչ է պահանջում:

քեզմից, այդ որ չգիտես. մէկը կայ միայն, որ թեզ սովորեցնել կարող է, եւ ոչ միայն սովորեցնել այլ եւ տանել թեզ դէպի բո կիանքի նպատակը, դիմի՞ր նորան եւ նա կը սովորեցնէ: — Խըրաքանչիւր որ ապասէ՝ այս հրաւէրն ընդունել կամ ոչ. եթէ նախօրօք արդէն որոշ է նորա համար, որ իրեն խարում են, որ այդ խոստումները տուու են եւ կենարի այդպիսի առաջնորդ չկայ՝ ոչ որ չի արգելում նորան իր ծանապարհով գնալ. բայց եթէ ելուում սկսում է ուրիշներին եւս բարոգել ու խոտորեցնել այն ծանապարհօց, որ աւետարանը գծում է նոցա առաջ՝ արդարութեան տարրական օրէնքը պահանջում է, որ գոնէ այդ դէպրում լքօրէն ուսումնասիրէ աւետարանը, սեփական գիտողութիւններով մի դրական համոզում ձեռք ընքէ, սպա հակառակ խօսէ: Եւ ոչ թէ իր ուսումնական հեղինակութեամբ շշմեցնէ տագէտ ունկնդրին եւ խլէ նորա կեանքի ուղեցոյց եղող ծշմնըտթիւնները, գրկէ այն հոգեւոր միիթարութիւննից, որից ինքն արդէն գորկէ: Մեզանում այս վերջինն են անում: առանց մեր եկեղեցոյ անցեալն ու ներկան ուսումնասիրելու, դրակ թերած ծանօթութիւնների հիմնան վերայ, սկսեցին նորա կարգերը քննադատել: Եւ հետեւանքն այն եղաւ, որ շատ բան քանդուեցաւ ու ոչինչ շշնուեցաւ. այժմ՝ եւս անմիտ չանք ենք գործ դրսում: առանց քրիստոնէական կրօնի էութիւնն ու նշանակութիւնը ըմբռնած լինելու՝ նորա հմտնները խախտել, եւ հետեւանքը պէտք է լինի հոգեւոր ու բարյական մնանկութիւն: Ինչի համար է այդ չանքը եւ ի՞նչ օգուտ պէտք է թերէ՝ պարզ չէ ոչ ոքի համար. իր թէ տպատթեան ու խարօի դէմ են կուում: բայց ագիտութեան դէմ կարելի է միայն զիտութեան զէնքով եւ խաւարի դէմ լուսոյ զէնքով կուել: մինչ այստեղ գործ դրսած զէնքերը նոյն տպատթեան եւ խաւարի զէնքերն են. Վոյրք են կուրաց առաջնորդք. կոյր կուրի յորժամ առաջնորդէ՝ միաւէ, եւ երկութիւն ի խորխորատ անկանին»:

Եւ մի ահազնն խորխորատ բաց է արդէն մեր ժողովուրդի առաջ, նորա մի ստուար դասը կորցրնել է հայրերի հաւատը եւ շունի

այլ եւս ոչ մի առաջնորդող սկզբունք, որով իր ծանապարհը զանէր խոչ ու խոթերի միջով եւ կորստեան խորխորատը շընկնէր: Կըրթուած դասից մնար չենք կարող պահանջել, որ առաջնորդութեան դեր ստանձնէ, որով նոր նա ինքն առաջնորդող սկզբունք չտանի եւ զերի է պատահականութեան. բայց պահանջել կարող ենք ամենայն իրաւամք, որ չարին աւելի եւս շմեծացնէ՝ իր խակ հասկացողութիւններն ու անկշիռ դատողութիւնները կրօնի մասին աւելի ու աւելի ընդարձակ շրջանների մէջ տարածելով: Դադափարական եկեղեցին, զատ առաջելական քրիստոնէութիւնն արհամարհնել է ի հարկէ միջու եւ կարհամարհնէ իր դէմ համած հակառակութիւնները. բայց իրերի մնական կարգի մէջ զադափարականը, ինչպէս յայտնի է, իր ըոլոր անարատութեամբ չի մտում և յաճախ երկարատեւ ինսամքի կարօտ է, մինչեւ որ հապտատուն արհամարհ ընէ ու զօրանայ. մենք իրաւոնք շունինք անտես անել նորա ամենափոք նշոյններն անզամ: այլ պէտք է զգուշութեամբ գոնէ եղածը պահանինք: Քրիստոնէութեան բարի սերմերի հետ մնար յաճախ տեսնուում ենք նաեւ որում ամած եւ ենթակրում ենք մեր կարծ խելքով, որ երկուի ցանողն էլ մէկ է, եւ որումը շէր մինի եթէ ցորեն չցանէին. ուստի ուրի տակ ենք տալիս եւ տրորում երկուսը միասին, իրեւ թէ չարն արմատախիլ անելու համար, մինչ իրօք սա աւելի ազատ ասպարէզ է զանում դրանով եւ անսպարէլ տարածում ամէն կողմը իր ազգեցութիւնը: Մենք պէտք է լաց լինէնք, եթէ կարողանայինք տեսնել: թէ մեր ժողովուրդի մէջ որչափ բարի սերմերը որոնց ցանելուն, պահանջնուն եւ արդինաւորելուն համար զարերի աշխատանք է գործ որուն: այս մի քանի տասնեակ տարինների ընթացքում կրափա ուների տակ տրորուել են կամ անհակացող մարդոց ձեռքով հանուել ու անպիտանացել: Մեր տոկուն, ամէն ցաւերի դիմացող ժողովուրդը ընկծուում է այսօք ամէն մի հասարակ պատահարի առաջ, ինչնի, եթէ ոչ նորա համար, որ իր սարյական զօրութիւնը կորցըել է կորցըել է այդ զօրութիւնը նորան տուող կենդանի հաւատը:

Տամկահայաստանից լուրեր են զալիս, որ այնտեղ հայերը մի կտոր հացի համար թողնում են իրենց եկեղեցին եւ կաթոլիկութիւն ընդունում: Բնշ կարմիր է ասել ըստ երեւութիւն. անհրաժեշտ կարիքը ստիպում է նոցա: Սակայն նոցա պապերն եւս շատ անգամ այդպիսի եւ աւելի մեծ կարիք ունեցել են, բայց հաւատարիմ՝ են մասցել իրենց եկեղեցուն:

ՄԱՅՐ ԱԹՈՒՐ.

ՎԵՀ. ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ ՈՒՂԵԼՈՐՈՌՈՒԹԻՒՆԸ
ՏՓԽԱՅԻՑ Է. Յ. ՄԻԱԾԻԿԻՆ:

Մարտի 25-ին առաւօտեան ժամը 9 $\frac{1}{2}$ -ին Հոգեւոր Տէրը բարեհամեց մեկնել Տփխիս քաղաքից գէպի Սանահին. Վեհափառ Հայրապետին ուղեկցում էին Տփխիսի թեմի առաջնորդ՝ Սրբազն Սուրենեան արքեպիսկոպոսը, Դիւանատան կառավարիչ Արժ. Կորին վարդապետը և ուրիշ անձինք: Սանահնոց կամքը մօտ շրջակայ գիւղերից հաւաքուած էր մեծ բազմութիւն: որ սպասում էր Հայրապետի շնորհարեր զալստեան: Արտակարգ գնացքը հասնելով հնագարեան կամուրջին՝ կանգ առաւ և վեհափառ Հայրապետը ցած իշնելով՝ ընդունեց ժողովրդի մատուցած աղու հացը: Կամքջի մուտքի վերայ թարմ ոստերից և ծաղիկներից մի փառաւոր յաղթական կամար էր պատրաստուած: Ապա Վեհափառ Հայրապետը ձի նստելով, շրջապատուած բազմաթիւ ձիւառոր ուղեկիցներով՝ Սանահին գնաց, այցելելու պատմական յիշատակներով և անցեալով հարուստ վանքը: Քահանայական դասը վանքի մօտ զգեստաւորուած՝ «Հրաշափառ» շարականով Վեհափառ Հայրապետին գէպի եկեղեցի առաջնորդեց: սահմանուած սալմոսն ու աղօթքն արտասանելով՝ օրհնեց ժողովրդին և գնաց հնագարեանալու վանքի սենեակներից մեկում: որ ամէն ջանք գործ էր զրուած Մեծ Հիւրին յարմարեցնելու համար:

Երկու օր հանգստանալուց և վանքի բոլոր հնութիւնները նայելուց յետոյ՝ կիրակի առաւօտեան նորին Ս, Օծութիւնը հեր հետեւորդներով՝ ժամը ութին իջաւ. Սահմանայ ձորը և ապա գնացքով ուղերուեցաւ գէպի Ալեքսանդրապոլի Երկաթուղու կայարանի մօտ հաւաքուած էր ահազին բազմութիւն: գնացքը կանգ առնելիս քաղաքագլուխ աղու հաւաքուած էր աղօթեց իշնելով՝ մատե եկեղեցի, աղօթեց և ուղեկիցների հետ մատե քաղաքի: Առջեկից տանում էին Հայրապետական խաչն ու գաւազանը: Վեհափառի կառը կանգ առաւ և Աստուածածին եկեղեցու գրան առաջ, ուր Նակառքից իշնելով՝ մատե եկեղեցի, աղօթեց և ապա յաջորդարան առաջնորդուեցաւ հանգըստանալու: Յաջորդարանում Վեհափառին ներկայացան պաշտօնական անձինք, և ժողովրդի ներկայացուցիչներ, որոնց թւում նաև մահմելականներ, յայներ և հայ-կաթողիկներ: Բոլորին օրհնեց Վեհափառ Հայրապետը և յորդորեց առանց աղգային և կրօնական խրտրութեան, սիրով և համերաշխ ապրել միմեանց հետ, իբրև հաւասար քաղաքացիներ և հիւաւուրց դրացիներ: Ութին օր մնալով Ալեքսանդրապոլում Վեհափառը այցելեց հեր հօսի բոլոր եկեղեցիները և հոգերուղիս քարոզներ խօսեց խուռան բազմութեան առաջ:

Ապրիլի 5-ին առաւօտեան ժամը 10-ին նորին Վեհափառութիւնն ուղերուեցաւ գէպի Մայր Աթոռը: Վեհափառին ձանապարհ ձգեցին Ալեքսանդրապոլի յաջորդ Արժ. Միթթար վարդապետը պ. պ. քաղաքագլուխը, գաւառապետի օգնականը, բազմաթիւ քահանաներ և ժողովրդի ներկայացուցիչներ: Վեհափառը գիշերեց Մաստարա և գիւղերում:

Դիւզական հասարակութեան կարողութիւնից աւելի շքեղ էր Հայրապետի ընդունելութիւնը Արմաւրում: Վեհափառի անցնելու փողոցները զարդարուած էին ուռենու ոստերով: Վեհափառի շքախմբի վերայ աւելացել էին և Մայր Աթոռի միարանութեան և վանական կառավարութեան ներկայացուցիչները—Տէր Յովհաննէս եպիսկոպոս Շիրակունի և Արժ. Ղեոնդ վարդապետ Վեհին